

Flaga Malty

Herb Malty

Malta - wyspa słońca i rycerzy

Dominik Niemczyk
IVrok/ORT 2/dziennie
nr albumu: 3665

Spis treści

Wstęp.....	3
----------------------------	-------------------

.....	3
I. Malta - informacje ogólne.....	3
1. Wprowadzenie.....	3
1.1 Historia.....	3
1.2 Geografia Malty.....	4
1.3 Klimat.....	5
.....	5
1.4 Gospodarka.....	5
.....	6
1.5 Ustrój i podział administracyjny.....	6
.....	6
2. Warunki rozwoju turystyki	6
1. Przyrodnicze warunki rozwoju turystyki.....	6
2. Dostępność komunikacyjna.....	7
3. Regiony koncentracji ruchu turystycznego.....	8
4. Malta od kuchni.....	9
II. Malta jako rynek recepcji turystycznej.....	9
.....	10
1. Liczba przyjazdów na Malte.....	10
.....	11
2. Profile turystów.....	11
3. Kierunki z których przyjeżdżają turyści.....	12
4. Motywy przyjazdów.....	13
4. Odwiedzane regiony.....	13
5. Środek transportu.....	14
6. Długość pobytu.....	15
.....	15
7. Preferowane miejsce zakwaterowania.....	15
8. Dochody z turystyki.....	16
9. Rynek Malty jako część regionu Europa Południowa- Śródziemnomorska wg klasyfikacji UNWTO.....	17
III. Malta jako rynek emisji turystycznej.....	17
1. Główne kierunki wyjazdów.....	17
.....	19
2. Środki transportu.....	19
IV. Znaczenie rynku turystycznego Malty dla Polski.....	19
1. Przyjazdy do poszczególnych województw.....	19
2. Przyjazdy do Polski z krajów nowej UE.....	20
.....	20
3. Ramy prawno- traktatowe współpracy.....	20
4. Obroty handlowe Polski z Malta.....	21
.....	21

<u>Zakończenie.....</u>	<u>21</u>
<u>Bibliografia.....</u>	<u>22</u>
<u>.....</u>	<u>23</u>
<u>Spis tabel.....</u>	<u>24</u>
<u>Spis wykresów.....</u>	<u>24</u>

Wstęp

Przedmiotem niniejszej pracy jest analiza rynku turystycznego Malty. Praca ukazuje Maltę jako kraj bardzo atrakcyjny turystycznie, dostępny dla turystów i stale rozwijający się gospodarczo.

Malta ma wszystko, czego oczekuje przybysz z Północy: słońce, ciepłe morze, dobre jedzenie. Większość turystów spędza na gorących plażach tydzień lub dwa, nie wiedząc, że tuż obok mają wyjątkową okazję na spotkanie z dawno zaginionym, niezwykłym światem. I to światem o którym większość nie ma zielonego pojęcia. Malta dla wielu kojarzy się tylko z piaskiem i słońcem... Należy jednak pamiętać, że ci którzy wymyślili i zbudowali świątynie na Malcie, chodzili po ziemi zanim powstał Stary Testament, a egipscy faraonowie koczowali w namiotach na pustyni. „W zdumienie wprawia fakt, że mamy do czynienia z prawdziwą architekturą, a nie z przypadkowo zebranymi kamiennymi głazami. Portale w Hagar Qim tworzą doskonałą perspektywę, wpisując kolejne kamienne obramowania w poprzednie. W Ggantiji wyszlifowane kamienne nadproża tworzą niesamowity kontrast z otaczającymi je porowatymi ścianami. Wreszcie Tarxien, uważany za najmłodszy i reprezentujący najdoskonalszy okres Świątynnej Kultury Malty. Większość detali, obramień licznych wnęk, postumentów otrzymała bardzo wysublimowaną dekorację ornamentalną o motywach roślinnych i geometrycznych. Z podobnie dojrzałym stylem mamy do czynienia tysiąc lat później w dziełach pałacowej kultury minojskiej na Krecie.”¹

Zdecydowałem się na analizę rynku turystycznego Malty, ponieważ jest to kraj niezwykle bliski mojemu sercu. Tam spędziłem dwa piękne miesiące swojego życia, była to niesamowita przygoda. Przygoda w świecie tak różnym od naszego i od naszej kultury a zarazem tak pięknym i gościnnym. Malta to jeden z najgęściej zaludnionych krajów na świecie. Czytając statystyki można by się zastanawiać gdzie Ci wszyscy ludzie się mieszczą? Jednak na Malcie nie ma tłoku, życie biegnie powoli, beztrudnie... Nie odnosi się wrażenie, że wokół jest aż tak dużo osób. A to wszystko przez warunki geograficzne wyspy, liczne zatoczki wcinające się w ląd dają złudzenie dużej przestrzeni. Mam nadzieję, że Malta na turystyce będzie zyskiwać coraz więcej nadal rozwijać się w tak szybkim tempie bo w pełni na to zasługuje.

¹ www.turystyka.gazeta.pl

I. Malta - informacje ogólne

1. Wprowadzenie

1.1 Historia

„Początki cywilizacji na Malcie sięgają aż 5000 lat p.n.e. gdy trafili tu, prawdopodobnie z Sycylii, pierwsi osadnicy. Około 3600-3300 lat p.n.e. na wyspie Gozo na terenie dzisiejszej miejscowości Xaghra zostaje wzniesiona świątynia Ġgantija, do niedawna uważana za najstarszą wolno stojącą budowlę stworzoną przez człowieka. Podobne budowle powstają także w innych miejscach, zarówno na Gozo jak i na Malcie. Około 800 roku p.n.e. zakładają na Malcie swoje osiedla Fenicjanie, a 300 lat później wyspę podbijają Kartagińczycy. W 257 roku p.n.e. ma miejsce pierwszy atak Rzymian, a w 218 roku p.n.e. Malta przechodzi pod władanie Imperium Rzymskiego. Władzę na wyspie sprawuje przez swojego namiestnika pretor Sycylii.

W roku 60 n.e. u brzegów wyspy, na mieliźnie, rozbija się statek przewożący do Rzymu, jako więźnia św. Pawła. Apostoł przez trzy miesiące pozostaje na wyspie nauczając jej mieszkańców. Malta zostaje nawrócona na chrześcijaństwo.

W 395 roku po podziale Imperium Rzymskiego przechodzi pod władanie Cesarstwa Wschodniego ze stolicą w Konstantynopolu. Od 870 roku znajduje się pod rządami Arabów. W roku 1090 zostaje podbita przez Normanów, zaś później przyłączona do księstwa, a następnie Królestwa Sycylii.

W 1530 roku cesarz Karol V przekazuje wyspę jako lenno wydalonemu z Rodos zakonowi joannitów czyli tzw. kawalerów maltańskich. 18 maja 1565 roku rozpoczyna się atak liczącej około 40 tys. żołnierzy armii Tureckiej. Obrońcom, w skład których wchodzi kilkuset rycerzy zakonnych, tysięczny oddział Hiszpanów i około 8 tys. ludności cywilnej udaje się ten atak całkowicie odeprzeć prawie cztery miesiące później, 8 września.

W roku 1798 roku 54 tys. flota francuska atakuje i zdobywa wyspę. Napoleon Bonaparte nakazuje rycerzom zakonu w ciągu trzech dni opuścić wyspę. Dwa lata później Maltańczycy wspierani przez wojska angielskie wypierają Francuzów i Malta przechodzi pod protekcję Wielkiej Brytanii. Zakończony w 1815 roku Kongres Wiedeński ustanawia Małtę kolonią brytyjską. Wyspa, ze względu na swoje położenie, odgrywa ważną rolę strategiczną w czasie II Wojny Światowej, za co zostaje odznaczona Krzyżem Jerzego który widnieje na fladze państwa.

W 1947 roku Małtę uzyskuje autonomię wewnętrzną, a w 1963 proklamowane zostaje powstanie Państwa Maltańskiego. Rok później Malta uzyskuje całkowitą niepodległość jako członek brytyjskiej Wspólnoty Narodów. Podpisany zostaje też układ obronny z Wielką Brytanią, który zezwalał na utrzymanie na Malcie brytyjskich baz wojskowych. W 1967 roku układ ten zostaje zerwany i dopiero po czterech latach udaje się wynegocjować prowizoryczne porozumienie. 13 grudnia 1974 roku proklamowana zostaje Republika Małty (Repubblika ta' Malta). Malta jest m.in. członkiem ONZ (Organizacja

Narodów Zjednoczonych) oraz WN (Wspólnota Narodów), a 1 maja 2004 roku razem z Polską i 8 innymi krajami przystąpiła do Unii Europejskiej.”²

1.2 Geografia Malty

Republika Malty to niewielkie państwo leżące w centralnej części morza śródziemnego. Obejmuje Archipelag Maltański, w którego skład wchodzi: Malta, Gozo, Comino, Cominotto, Filfolà i Wyspy św. Pawła. Trzy z nich są zamieszkane: Malta, Gozo oraz Comino. Wyspy te są zbudowane z trzeciorzędowych

2 P. Choiński, *Historia Malty*, www.moja-malta.pl, (01.05.2009)

skał wapiennych silnie zniszczonych wskutek procesów krasowych i denudacji.

Archipelag Maltański położony jest 93 km na południe od Sycylii, 288 km na północ Tunezji, 1 826 km na wschód od Gibraltaru i 1 940 km na zachód od Tel Awiwu.

Ogólna powierzchnia archipelagu wynosi 316km² co można porównać do wielkości Krakowa. Linia brzegowa Malty wynosi 140 km i jest poprzecinana licznymi zatokami. Przeważają wybrzeża klifowe, skaliste, mało dostępne, co utrudnia budowę portów. „Powierzchnia terenu jest pofalowana, pagórkowata, (...) opadająca ku północnemu wschodowi.”³

Najwyżej położonym punktem wyspy jest Ta'Dmejrek – 253 m n.p.m., a Archipelag Maltański pomimo tak wielkiej atrakcyjności turystycznej nie może poszczycić

się występowaniem gór ani też lasów. Skrasowiałe podłoże oraz niskie opady sprawiają, iż rzeki na Malcie mają charakter okresowy. Jedyne naturalne źródła wody, jakie kiedyś miała Malta znajdowały się w Mdinie, a kawalerowie maltańscy wybudowali akwedukt z Mdiny do stolicy. Dziś Malta pozyskuje wodę pitną odsalając (destylując) wodę morską. Sprowadzane są również duże ilości wody z kontynentalnej Europy, w szczególności z Włoch.

Malta leży w strefie klimatycznej śródziemnomorskiej. Nie występują tu ostre wiatry, mgły, śnieg czy mróz. Średnia temperatura waha się od 14.1°C w zimie (listopad-kwiecień) do 32°C latem (maj-październik). Nasłonecznienie odpowiednio 6:46 godzin

zimą i 10:11 godzin latem. Opady, przeważnie deszcz, pojawiają głównie w okresie zimy. Roczna suma opadów to 578mm.

Stolicą kraju jest La Valletta, a innymi większymi miastami są: Sliema, Hamrun, Birkirkara. Populacja Malty wynosi 405 tys. mieszkańców (dane na rok 2009), a gęstość zaludnienia sięga 1277 osób/km², co stawia Maltę na pierwszym miejscu wśród najgęściej zaludnionych krajów europejskich. Najwięcej mieszkańców skupia północno – wschodnia część Malty oraz wyspa Gozo. Ciekawostką jest wyspa Comino, na której obecnie mieszka tylko 4 stałych mieszkańców. Ludność wyspy to w większości Maltańczycy (96%), Brytyjczycy (2%), oraz Włosi i Arabowie (2%). Główną grupę wyznaniową stanowią katolicy (97%), a także osoby wyznania anglikańskiego (1%). Około 87% mieszkańców regularnie uczęszcza do kościoła, co jest najwyższym wskaźnikiem w Europie.

Językami urzędowymi na Malcie są angielski co związane jest z historią archipelagu oraz maltański będący mieszaniną sycylijskiego i arabskiego.

współrzędne geograficzne	35 50N 14 35E
linia brzegowa	196,8 (nie obejmuje Gozo)
granica lądowa	0 km
wykorzystanie terenu:	
użytek rolny:	31,25%
stałe uprawy:	3,13%
inne:	65,62%
klimat:	śródziemnomorski
	morze Śródziemne
najwyższy punkt:	0m.n.p.m.
najniższy punkt:	Ta'Dmejrek 253 m.n.p.m.
bogactwa naturalne:	wapień, sól
teren:	skalisty, płaski, klify

1.3 Klimat

Klimat Archipelagu Maltańskiego jest typowo śródziemnomorski. Nie występują tu ostre wiatry, mgły, śnieg czy mróz. „Opady występują wyłącznie w okresie zimy, w lecie panuje natomiast długotrwała i dotkliwa susza.”⁴ Średnie temperatury miesięczne wahają się od 12°C zimą do 32°C latem. „Opady, głównie

3 Praca zbiorowa pod red. Z. Otałęgi, *Encyklopedia Geograficzna Świata. Europa*, OPRESS, Kraków 1996, s. 332

4 Z. Kruczek, S. Sacha, *Europa. Geografia Turystyczna*, Proksenia, Kraków 2003, s. 130

zimowe, dochodzą do 568 mm w ciągu roku. Więcej w miesiącach letnich znad Sahary gorące wiatry (sirocco) powodują duże upały.”⁵

Tabela – średnie roczne temperatury wg miesięcy⁶

Tabela – opadu deszczu⁷

Roczne opady są niskie, średnia to 568mm na rok a długość sezonu „suchego” w lecie jest większa niż w sąsiednich Włoszech. Kąpiele słoneczne są również możliwe w „zimowych” miesiącach. Sezon plażowy może trwać aż do połowy a nawet końca listopada.

1.4 Gospodarka

Malta jest w stanie wytworzyć dla siebie tylko 20% żywności w stosunku do rocznego zapotrzebowania, ma ograniczone zasoby wody pitnej i tylko kilka własnych źródeł energii. Położenie Malty pomiędzy Europą i Afryką naraża ją na negatywny wpływ nielegalnych imigrantów, którzy często znajdują nisko płatne pracę np. jako osoby sprzątające w tamtejszych hotelach. System finansowy kraju jest w coraz to lepszej kondycji jednakże nie jest jeszcze w pełni zreformowany. Gospodarka zależy głównie od handlu zagranicznego oraz turystyki. Malta to kraj o monokulturze turystycznej. 1 stycznia 2008 roku Malta przyjęła euro, które zastąpiło lira maltańskiego.

„Dominującą gałęzią gospodarki są usługi, przede wszystkim turystyka (ok. 35% PKB); duże znaczenie mają usługi portowe (dokerskie, zaopatrywanie statków, obsługa jachtów) oraz korzystne warunki rejestrowania statków obcych armatorów (tania bandera). Przemysł dostarcza 23% wartości PKB, usługi 74%, rolnictwo 3%; w usługach jest zatrudnionych 75% osób czynnych zawodowo (2003), w przemyśle i budownictwie — 22%, w rolnictwie — 3%.”⁸

Wykres - skład PKB kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.nso.gov.mt

handel zagraniczny - wartość eksportu to 2,3 mld dol. USA (2005), importu — 3,6 mld dol. USA;

5 Praca zbiorowa pod red. J. Warszyńskiej, *Geografia Turystyczna*, PWN, Warszawa 2001, s. 80

6 Meteorological Office Malta

7 Ibidem

8 www.encyklopedia.pwn.pl

eksport: maszyn i środków transportu, urządzeń elektronicznych, produktów chem.; **import:** produktów naft, maszyn, środków transportu, półproduktów, żywności;

gl. partnerzy handlowi: Włochy, Francja, W. Brytania, USA.

1.5 Ustrój i podział administracyjny

„Malta jest republiką prezydencką. Władza ustawodawcza należy do Izby Reprezentantów (parlamentu) złożonej z 65 deputowanych, wybieranych w wyborach powszechnych na 5 lat i 4 reprezentantów najsilniejszych partii. Według konstytucji z 1974 r. głową państwa jest prezydent, który wybierany jest przez parlament na pięcioletnią kadencję. Władzę wykonawczą sprawuje rząd na czele z premierem, który mianowany jest przez prezydenta. Pod względem administracyjnym kraj podzielony jest na 6 okręgów i 67 gmin.”⁹

niepodległość:	21 wrzesień 1964
święto narodowe:	Dzień Niepodległości, 21 wrzesień (1964)
konstytucja:	1964 konstytucja; zmieniana wiele razy
prawo wyborcze:	18 lat
prezydent:	George ABELA (od 4 kwietnia 2009)
premier:	Lawrence GONZI (od 23 marca 2004)

2. Warunki rozwoju turystyki

1. Przyrodnicze warunki rozwoju turystyki

Położona między Sycylią i Afryką Północną Malta, spełnia idealnie wszystkie oczekiwania turystów. Czekają tu na nich słoneczne dni, przejrzyste morze, poprzecinane rozpadlinami wybrzeża, okazałe budowle historyczne, gościnność tutejszych mieszkańców, komfortowe ośrodki wypoczynkowe oraz bogata oferta sportów wodnych. Malta jest rajem dla płetwonurków. Podziwiać tu można nie tylko śródziemnomorską florę i faunę ale także wraki zbombardowanych w czasie drugiej wojny światowej okrętów alianckich. Na Malcie znaleźć można również wiele interesujących ścieżek przyrodniczych jak np. ścieżka z Xlendi do Dwejra. Wybrzeże Malty jest bardzo urozmaicone, poprzecinane rozpadlinami, które formują liczne zatoczki, obfitujące w urocze plaże. Chociaż plaże są w większości kamieniste, jak okolice

⁹ Praca zbiorowa pod red. Z. Otałęgi, *Encyklopedia Geograficzna Świata. Europa*, OPRESS, Kraków 1996, s. 333

Blue Grotto czy Dwejra Bay, można znaleźć również plaże piaszczyste, np. Golden Bay, Paradise Bay czy Ghajn Tuffieha, gdzie piasek jest podobny do bałtyckiego, z tym wyjątkiem, że ma złoty odcień.

Największą atrakcją krajoznawczą wyspy Gozo jest Lazurowe Okno- łuk skalny przypominający swym kształtem okno czyli wyrzeźbiona przez wiatr skała klifowa.

Nie mniejszą atrakcją Malty jest Blue Lagoon czyli miejsce gdzie mamy do czynienia z najczystsza wodą w całym basenie morza Śródziemnego. Mieści się u wybrzeży wyspy Comino. Można tam dopłynąć specjalnym statkiem i spędzić cały dzień w krystalicznie czystej wodzie.

2. Dostępność komunikacyjna

W samym środku wyspy Malta usytuowane jest międzynarodowe lotnisko Luqa, które posiada połączenie z największymi lotniskami Europy jak np. Frankfurt, Paryż czy Monachium, miastami Północnej Afryki oraz Dalekiego Wschodu. Od niedawna operują również tanie linie lotnicze Ryanair oraz BMI. Głównym przewoźnikiem kraju jest AirMalta. Lotnisko Luqa rokrocznie notuje coraz większy ruch.

Tabela - ruch lotniczy wg najważniejszych krajów

Źródło: www.nso.gov.mt

Wykres - ruch lotniczy wg regionów

Źródło: www.maltairport.com

drogi:	2,227 km
utwardzane:	2,014 km
nieutwardzane:	213 km
port:	Marsaxlokk (Malta Freeport), Valletta
marynarka handlowa:	<i>total: 1,438</i>

Marynarka handlowa wg typu: bulk carrier 459, cargo 411, carrier 2, chemical tanker 171, container 80, liquefied gas 25, passenger 29, passenger/cargo 15, petroleum tanker 159, refrigerated cargo 32, roll on/roll off 37, specialized tanker 1, vehicle carrier 17

Wg zagranicznego właściciela: (Austria 1, Azerbaijan 2, Bangladesh 2, Belgium 15, Bulgaria 5, Canada 1, China 12, Croatia 9, Cyprus 31, Denmark 30, Egypt 1, Estonia 11, France 5, Germany 91, Greece 452, Hong Kong 1, Iceland 5, India 2, Iran 79, Israel 18, Italy 50, Japan 8, South Korea 2, Latvia 19, Lebanon 11, Libya 3, Lithuania 1, Norway 93, Pakistan 2, **Poland 24**, Portugal 3, Romania 8, Russia 58, Slovenia 4, Spain 3, Sweden 2, Switzerland 20, Syria 6, Turkey 176, Ukraine 30, UAE 5, UK 19, US 23)

3. Regiony koncentracji ruchu turystycznego

Niewykluczone, że 5 tys. lat temu na Malcie rządziły kobiety. Nie znały wojen, lubiły się stroić i stworzyły wspaniałą kulturę i sztukę w czasach, gdy nikomu nawet się nie śniło o egipskich piramidach.

Malta powinna być traktowana jako jedna z najważniejszych cywilizacji w basenie morza śródziemnego. Jej bogactwo dotąd w pełni nieodkryte skrywa tajemnice o ogromnej wartości archeologicznej. Ruch turystyczny koncentruje się głównie w rejonie stolicy kraju, którą jest La Valletta, oraz w takich miejscowościach jak: Mdina, Rabat, Mosta, Mgarr i wyspach Gozo i Comino.

La Valletta - to jedno najbardziej niezwykłych miast Europy, podobnie zresztą jak i cała Malta. Jest tu tyle zabytków, że spacerując po niej ma się wrażenie, że trafiło się do wielkiego muzeum na otwartym powietrzu. Projekt miasta stworzył, przysłany przez papieża Piusa IV, włoski architekt, F. Lapparelli. Układ ulic został oparty na planie hipodamejskim tzn. że ulice przecinają się ze sobą pod kątem prostym. Całe miasto zostało otoczone szeregiem umocnień, oraz dodatkowo od strony lądu fosą. Ze względu na wysokie koszty i brak czasu (obawiano się ponownego ataku Turków) nie wyrównano różnic wysokości poszczególnych części półwyspu, w związku z czym część ulic została zastąpiona schodami. Miały one jednak niskie i długie stopnie co mogło umożliwiać poruszanie się po nich rycerzom konno bądź w ciężkich zbrojach. Pierwszym budynkiem Valletty był *kościół p.w. Matki Boskiej Zwycięskiej*. Z pewnością należy zobaczyć Pałac

Wielkich Mistrzów będący siedzibą kierujących zakonem aż do zakończenia tutejszych rządów Joannitów w 1798. Godny uwagi jest również najznakomitszy obiekt sakralny stolicy Katedra św. Jana. „Uderza w niej szczególna dysproporcja pomiędzy skromną fasadą i wyjątkowo bogatym wnętrzem. Szczególnie piękne są kaplice (powiązane z poszczególnymi narodowościami zakonu) oraz ozdobna posadzka. Jest ona w całości pokryta płytami nagrobnymi wykonanymi z przepięknego kolorowego marmuru. Przedstawiają one oprócz szkieletów i innych symboli śmierci herby i imiona zmarłych członków zakonu. Najznamienitszych chowano w krypcie - są tam szczątki 12 wielkich mistrzów, a jedynym rycerzem, który dostał się na szczytu spoczynku w ich towarzystwie, był sir Oliver Starkey, sekretarz wielkiego mistrza podczas wspomnianego oblężenia Turków w 1565 roku. W świątyni jest też prawdziwy rarytas dla miłośników sztuki - wielki, pięknie wyeksponowany, obraz Caravaggia „Ścięcie świętego Jana”.”¹⁰

W 1980 roku Valletta została wpisana na listę światowego dziedzictwa kultury i natury UNESCO. W 2003 roku w tutejszym porcie były kręcone sceny do filmu „Troja” w reż. Wolfganga Petersena.

Wyspa Gozo - „przechowuje dziedzictwo licznych kultur ludów, które w ciągu wieków zamieszkiwały wyspę. Byli to kolejno sycylijscy emigranci, Fenicjanie, Grecy, Kartagińczycy, Rzymianie, Arabowie, Normanowie, Aragończycy, Kastylijczycy i Hiszpanie. Największy rozkwit wyspy Archipelagu Maltańskiego zawdzięczają Zakonowi Kawalerów Maltańskich. Liczne ślady pozostawili na wyspie również Brytyjczycy (Wielka Brytania formalnie zajęła Malte w 1814 roku, która pozostała we Wspólnocie Brytyjskiej po odzyskaniu niepodległości w 1964 roku. W 1974 Malta została proklamowana republiką, a 1 maja 2004 wstąpiła do struktur Unii Europejskiej). Mimo swoich maleńkich rozmiarów, Gozo może poszczycić się wspaniałymi, unikatowymi zabytkami, będącymi świadectwem różnorodności i wielokulturowości tego rejonu. Największa atrakcja wyspy to megalityczne świątynie Tarxien Temples zbudowane między 3600 a 2500 r. p.n.e, które nie są jedynymi na tej wyspie. To najstarsze odkryte na ziemi wolnostojące świątynie, których przeznaczenie nadal pozostaje w sferze domysłu i tajemnicy. Najstarsze z nich znajdują się w miejscowościach Ta’Hagrat i Skorba, w pobliżu Mgarr, a najlepiej zachowane w miejscowości Ggantiji. Uwagę przyciąga świątynia w pobliżu miejscowości Xaghra. Składa się z dwóch części – Północnej i Południowej (3600 i 3000 rok p.n.e.), w związku z tym, że długość kamiennych bloków dochodzi do 8 metrów nazwano ją Świątynią Gigantów. Według

badan archeologicznych, ściany świątyni były pokryte spiralnymi wzorami pomalowanymi na kolor czerwony. W pobliżu świątyni znajdują się jaskinie – grobowce z tego samego okresu. Warta obejrzenia jest średniowieczna cytadela Victorii oraz przystań dla promów w Mgarr. W centralnej miejscowości Gozo – Wiktorii podziw budzi Gran Castello – obronna cytadela wznosząca się na wzgórzu nad miastem (mieści się w niej katedra i kilka muzeów: archeologiczne, folkloru i historii naturalnej) oraz Bazylika Ta Pinu.”¹¹

Comino - to właśnie na Comino przypływają wycieczki, żeby zobaczyć groty i jaskinie wypełnione wodą, zażyć kąpieli na słynnej **Blue Lagoon** lub spokojniejszej, mniejszej i nieco dzikiej **Crystal Lagoon**, nad którą wznosi się pięknie dawna fortyfikacja. Jeśli nie jesteście nastawieni na gwar od rana do nocy, jeśli chcecie trochę odetchnąć od codziennego zgiełku pracy, miasta i tłumów ludzi to jest to miejsce wymarzone. Szczególnie mieszkając w bungalowach zaznacie spokoju. Nie ma tu wielu ludzi, przy basenie (słona chlorowana woda) zawsze, niezależnie od pory dnia, znajdziecie wolne leżaki. Nieopodal jest mała plaża z dobrym zejściem do wody, z piaszczystym dnem. Tam też nie ma tłoku, o ile w ogóle ktoś tam jest.

Paceville – sytuowane w dystrykcie St. Julian’s Paceville jest nazywane stolicą życia nocnego Malty.

10 www.serwisy.gazeta.pl

11 www.malta.pl

Składa się w większości z klubów, barów, restauracji, w nocy nigdy nie zamiera. Przez wielu porównywane do Ibizy.

Mellieha Bay – posiada czystą piaszczystą plażę, najdłuższą na wyspie. Na turystów czeka szeroki wachlarz możliwości aktywnego spędzania czasu. Naprzeciw rezerwat ptactwa Ghardira Bird. W niedalekiej odległości od Mellieha znajdują się **Popeye Village** – bajkowe miasteczko zbudowane specjalnie w 1980 roku na jako dekoracja do filmu „Popeye”.

Mosta - „W 12-tysięcznej miejscowości Mosta stoi czwarta pod względem wielkości w Europie świątynia. Może ona zmieścić bez problemu wszystkich mieszkańców wioski. Do święta patrona Maltańczycy przygotowują się kilka tygodni. Uliczki miast i wiosek zdobi się kolorowymi girlandami z papieru i kwiatów, wszędzie zawieszane są ozdoby z setkami żarówek. Kościoły wykładane są czerwonymi ozdobnymi tkaninami. Ze skarbców wyjmowane są wszelkie, nawet najbardziej drogie przedmioty, by mogli podziwiać je wierni i licznie zgromadzeni turyści. Przez miasteczka przechodzi procesja z posągami lub obrazem patrona, gra głośna muzyka. Potem, po mszy świętej rozpoczyna się całonocna zabawa wśród tysięcy kolorowych światełek, grających zespołów muzycznych, straganów z najlepszymi specjami i pokazem sztucznych ogni. Właśnie dzięki fajerwerkom cała wyspa wie, gdzie aktualnie obchodzone jest święto.”¹²

Mgarr - „Wioska przytłoczona jest bryłą kościoła parafialnego, zwanego „jajecznym”. Nazwa wywodzi się od kształtu kopuły i od jajek, które wieśniacy w wielkich ilościach musieli sprzedawać, by pokryć koszty budowy. Świątynia jest jedyną w kraju, gdzie

licytuje się prawo do dźwigania głównego posągu w dzień patronki Najświętszej Marii Panny.”¹³

Calypso's Cave – Ta jaskinia położona jest na klifie, w niedalekiej odległości od Xaghary i wznosi się ponad czerwone piaski Ramla Bay. Sądzi się, że w tej grocie Calypso trzymała Odyseusza jako „więźnia miłości” przez 7 długich lat. Wnętrze nie jest imponujące jednakże niesamowite widoki są godne polecenia.

4. Malta od kuchni

„Kuchnia maltańska jest kuchnią charakteryzującą się daniami prostymi oraz pożywnymi. Dania ze względu na klimat śródziemnomorski są przyrządzane szybko oraz prosto, ponieważ upał nie pozwala na zbyt długie przygotowywanie posiłków w kuchni. Malta ze względu na swoje położenie na Morzu Śródziemnym obfituje w niezliczone ilości ryb oraz owoców morza. W kuchni maltańskiej najpopularniejszymi daniami są przede wszystkim ross il-forn (ryż z dodatkiem mięsa wołowego bądź wieprzowego, zapiekany z serem), torta tal-lampuki (pasztet rybny z dodatkiem: pomidorów, cebuli oraz szpinaku) oraz timpana (makaron zapiekany z wołowiną). W gorące dni Maltańczycy podają do swoich dań napój ziołowy zwany kinnie, który szybko gasi pragnienie.

Malta jest również znana w świecie z produkcji win, które swoim bukietem zapachów oraz smaków zachwycają nie jednego konesera. Do tej klasy win zaliczane są takie marki jak: Lachryma Vitis (białe oraz czerwone), Marsovin (białe, różowe oraz czerwone). Wśród konsumentów, dużym powodzeniem cieszą się również piwa, które produkowane są na Maltcie. Do najpopularniejszych piw zaliczane są: Hop Leaf oraz Cisk Lager. Malta oprócz win i piw słynie z produkcji najlepszych fig, migdałów, cytrusów oraz oliwek.”¹⁴

II. Malta jako rynek recepcji turystycznej

¹² www.travelpanet.pl

¹³ www.przewodnik.interia.pl

¹⁴ www.odyssei.com

Rozwój turystyki na Malcie rozpoczął się w latach 50 – tych ubiegłego wieku. Przed tą datą maltańska gospodarka nastawiona była na wytwarzanie i dostarczanie usług do brytyjskiej bazy wojskowej. Turystyka nie miała praktycznie żadnego znaczenia. Jednakże sytuacja ta zmieniła się w następstwie stopniowego wycofywania brytyjskich służb wojskowych w związku z niewielkim znaczeniem strategicznym Malty.

Zaczęto poszukiwać nowych sektorów rozwoju gospodarczego. Postawiono na turystykę wraz z naprawą łodzi i produkcją różnego rodzaju oświetlenia. Te nowe sektory gospodarki miały ogromne znaczenie dla maltańskiej gospodarki, która bardzo potrzebowała napływu obcego kapitału. Tak więc pod koniec lat 50 – tych XX wieku maltański rząd zainicjował program polegający na polepszeniu dostępu do plaż oraz na rozwoju promocji i reklamy wyspy. Jednakże środki przeznaczone na wspomniany program były niewielkie i zdecydowanie niewystarczające. W przeciągu 5 lat na realizację powyższego programu przeznaczono zaledwie 0,5 miliona lirów maltańskich (ok. 1,5 miliona USD). W tym czasie na Malcie funkcjonowało tylko 25 hoteli, oferujących turystom 1.200 łóżek. Turystyka przyjazdowa na wyspę kształtowała się na poziomie 12.500 przyjazdów rocznie, dając wpływy w wysokości 765.000 MTL (ok. 2,3 mln USD).

W połowie lat 60 – tych ubiegłego wieku zainicjowany został program mający na celu budowę nowych obiektów hotelarskich. Było to bardzo kosztowne, lecz udane przedsięwzięcie, które przyniosło oczekiwane efekty. W praktyce przełożyło się to na fakt, iż już w roku 1969 Archipelag Maltański dysponował 101 hotelami o pojemności 7.500 łóżek. Przyjazdy turystów na wyspę zwiększyły się prawie 15 – krotnie i wynosiły 186.000 turystów rocznie, którzy zostawiali na wyspie 10.800 milionów MTL (ok. 32 mln USD). Kolejne lata przyniosły spowolnienie rozwoju turystyki jako wynik zmian na poziomie administracyjnym oraz zmian w sposobie myślenia władz. Nastąpiła również zmiana w preferencjach odnośnie zakwaterowania. Teraz turyści wybierali apartamenty ceniąc sobie samoobsługę i więcej prywatności. Turystów znów zaczęły być coraz więcej a infrastruktura nie potrafiła sobie z tym poradzić. Występowały również problemy z dostawami wody pitnej, której nie zawsze było pod dostatkiem. Sektor turystyki zaczął podupadać, liczba turystów odwiedzających archipelag zaczęła drastycznie maleć. Rząd był zmuszony podjąć następujące kroki aby zaradzić tej sytuacji:

- przedstawienie brytyjskim touroperatorom schematu zachęającego mieszkańców wysp Brytyjskich to ponownego odwiedzania Malty,
- rozbudowa sektora hotelarskiego i poprawa standardu usług w obiektach już istniejących,
- otworenie biur turystycznych promujących Maltę jako miejsce atrakcyjne turystycznie; biura takie powstały we Frankfurcie, Paryżu, Amsterdamie i Mediolanie.

Zwiększyła się liczba odwiedzających wyspę oraz wpływy z turystyki a więc podjęte działania przyniosły zamierzony skutek. Zdano sobie sprawę, że w perspektywie kolejnych lat turystyka może stać się wiodącą w dziedzinie usług. Podjęto kolejne kroki aby ją usprawnić:

- rozwinęto infrastrukturę i technologię uzdatniania wody i zaopatrzenia w nią obiektów turystycznych; rozwinęto technologię telekomunikacyjną i rozszerzono program rozbudowy dróg,
-
- założono Instytutu Badań Rynku Turystycznego (Institute for Tourism Studies),
- otwarto nowy terminal lotniczy,
- ponownie sklasyfikowano i skategoryzowano istniejące obiekty hotelarskich.

W 1989 roku został utworzony strategiczny plan rozwoju turystyki (Master Plan for Tourism) mający na celu przyszły rozwój turystyczny Malty. Zostały wytyczone słabe punkty turystyki Archipelagu Maltańskiego w przeszłości, którymi były: zbyt duże uzależnienie od przyjazdów turystów z Wielkiej Brytanii, sezonowość maltańskiej turystyki, niska jakość produktu turystycznego oferowanego przyjeżdżającym, a także zagadnienia związane ze środowiskiem przyrodniczym. Zaproponowano działania, mające na celu poprawę powyższej sytuacji:

- położenie nacisku na zróżnicowanie rynku turystyki przyjazdowej,
- uniezależnienie turystyki na Malcie od sezonowości poprzez promocję wyspy jako miejsca ciekawego turystycznie także poza właściwym sezonem turystycznym,
- podwyższenie jakości produktu turystycznego – większe nastawienie na promocję kulturalnych i historycznych produktów wyspy.

Dekada lat 90 – tych przyniosła wzrost liczby łóżek do 40.000. Tak znaczny wzrost zawdzięcza się głównie dużym hotelom 4 – i 5 – gwiazdkowym, które były budowane zgodnie z założeniami rządowymi, stawiającymi sobie za cel rozwój obiektów hotelarskich o wysokim standardzie. Do roku 2000 do użytku turystów było 41.000 hotelowych łóżek a także 5.000 łóżek w apartamentach. Należy również zaznaczyć, iż obłożenie hoteli było 100% w miesiącach letnich i niewiele mniejsze w miesiącach jesienno – zimowych. Trendy wzrostowe powstałe od momentu tworzenia się rynku turystycznego na Malcie utrzymują się do dziś a sektor hotelarski, gastronomiczny i transportowy generuje obecnie dochód niespotykany w poprzednich latach. W całym sektorze turystycznym zatrudnionych jest 27% wszystkich aktywnych zawodowo. W marcu 2003 roku całkowita liczba zatrudnionych w sektorze turystycznym wynosiła 148.798 osób.

1. Liczba przyjazdów na Malte

Malta jest małym krajem wyspiarskim. Taki stan rzeczy daje możliwość prowadzenia bardzo dobrych badań statystycznych. Raporty i badania związane z turystyką są niezwykle istotne ponieważ aż 25% PKB kraju zależy od turystyki. Analizą rynku na Malcie zajmuje się Narodowy Urząd Statystyczny (NSO), Maltańska Izba Turystyki (MTA) oraz the Hotels and Catering Board (HCEB). The National Statistics Office (NSO) gromadzi dane odnośnie turystyki już od 1950 roku. Dane odnośnie wpływu turystyki na PKB gromadzi również Bank Centralny Malty.

Źródło: www.mta.com.mt

W latach 1980- 2005 liczba turystów odwiedzających Malte wzrosła o 441.89 to jest o 37,7%. Jeśli chodzi o dalsze lata to turystyka przyjazdowa w 2008 roku zanotowała wzrost o 20.5% w stosunku do roku poprzedniego. Jak widać w tabeli linia trendu nie jest

jednokierunkowa, obserwujemy zarówno wzrosty jak i spadki. Pierwszy spadek liczby odwiedzających w 1982 roku był związany ze zmianami administracyjnymi kraju. Dopiero wprowadzone reformy pozwoliły się podnieść po roku 1985. Ważną datą jest również roku 2001 kiedy to ataki terrorystyczne w USA skutecznie odstraszyły turystów od podróżowania samolotami. W kolejnych latach notujemy już stopniowy wzrost zainteresowania archipelagiem.

2. Profile turystów

Tabela 5 - profile turystów przyjeżdżających w okresie styczeń –maj 2008

Źródło: www.nso.gov.mt

Przyjazdy turystyczne w pierwszych pięciu miesiącach 2008 roku szacuje się na 447,935 co w porównaniu do poprzedniego roku jest wzrostem o 16.5%. Jest to

powodowane głównie zwiększeniem przyjazdów z Niemiec, Włoch i Hiszpanii. Z drugiej strony zauważalny jest spadek przyjazdów z takich krajów jak Libia, Szwajcaria i USA.

3. Kierunki z których przyjeżdżają turyści

Źródło: www.nso.gov.mt

Tabela nr 5 pokazuje, że 89.4% to przyjazdy z krajów Unii Europejskiej. Z kolei obserwujemy wzrost w ilości turystów odwiedzających wyspy powtórnie, jak również i tych będących na Malcie po raz pierwszy.

Wykres - przyjazdy turystów wg kraju pochodzenia w 2007 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.nso.gov.mt

Można zauważyć, że zdecydowana większość przyjezdnych to osoby pochodzenia brytyjskiego. Jest to warunkowane przeszłością kolonialną Malty i uzależnieniem od Wielkiej Brytanii (Malta przez ponad 150 lat była kolonią brytyjską). Anglicy na Malcie są traktowani jako przyjaciele narodu. Maltańczycy marzą o wyjazdach do Anglii na studia na studia czy do pracy, kibicują angielskim drużynom piłkarskim. Na rogach ulic stoją czerwone budki telefonicznie rodem z Anglii. Ruch uliczny odbywa się lewą stroną a nieraz można zauważyć, że autobus jedzie w kierunku Manchesteru czy Liverpoolu. Anglicy posiadają na Malcie również wiele nieruchomości i domków letniskowych. Ważny jest również rynek niemiecki (najczęściej podróżujący naród świata) i włoski co w przypadku tego drugiego związane jest z bliskością kraju i dużym wachlarzem możliwości dostania się na wyspę.

4. Motywy przyjazdów

Wykres - motywy przyjazdów

Źródło: www.visitmalta.com

Zdecydowana większość przyjeżdża w celu typowo wypoczynkowym. Malta nadal kojarzy się głównie jako kraj słońca i plaż. Warty zauważenia jest również wzrost podróży biznesowych jako że jest to jedna z wytycznych programu rządowego. Duża liczba osób odwiedzających Maltę w celu załatwienia spraw służbowych świadczy o dużym zainteresowaniu krajem jako centrum spotkań biznesowych, konferencji i kongresów. Większość hoteli o wyższym standardzie jest wyposażona w bardzo dobre centra konferencyjne. Malta jest również świetnym miejscem do uprawiania turystyki motywacyjnej dla pracowników firm. W ofertach biur podróży coraz częściej pojawiają się oferty szkół językowych. Głównie młodzież z europejskich krajów gdzie językiem ojczystym nie jest angielski przyjeżdżają na wyspę w celu jego nauki. Często pojawiają się oferty łączące wypoczynek, naukę i zwiedzanie.

Wykres - przyjazdy wg miesięcy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.nso.gov.mt

Można zaobserwować, że najwięcej turystów odwiedza archipelag w okresie letnim co jest nierozdzielnie związane z tym iż głównym motywem wyjazdu większości osób jest wypoczynek. Pomimo tych wartości najkorzystniejszy moment na wyjazd wypoczynkowy maj – czerwiec oraz wrzesień – październik, ponieważ w lipcu i sierpniu temperatury na Malcie osiągają bardzo wysokie poziomy co może być nieraz szkodliwe dla zdrowia. W szczególności dla osób z północy, które nie są przyzwyczajone do tego typu warunków atmosferycznych.

4. Odwiedzane regiony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.visitmalta.com

Najczęściej odwiedzaną miejscowością Malty jest St. Pauls Bay, bardzo dużą popularnością cieszą się również St. Julians (częścią tej dzielnicy jest stolica nocnego życia Malty czyli popularne wśród młodych Paceville), Sliema i Mellieha z najdłuższą piaszczystą plażą na wyspie. Stolica kraju La Valletta nie jest zwykle głównym celem wyjazdu. Jest to najrzadziej odwiedzana stolica w Unii Europejskiej.

5. Środek transportu

Wykres - preferowany środek transportu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.nso.gov.mt

Prawie 98% podróżnych przybywa na Maltę samolotem. Jest to zdecydowanie najlepszy ze względu na szybkość i wygodę środek transportu. Międzynarodowe Lotnisko Malta – Luqa zostało otwarte dla celów komercyjnych w latach 1950 roku. Obecny terminal został oficjalnie otwarty 7 stycznia 1992 roku. Koszty budowy został pokryte przez rząd, Europejski Bank Inwestycyjny oraz banki komercyjne Malty. Został zaprojektowany terminal o docelowej przepustowości 5 milionów pasażerów rocznie, który jest wyposażony w najnowsze urządzenia odpowiadające dzisiejszym standardom IATA.

Głównym portem morskim Malty jest Port of Valletta to jeden z najnowocześniejszych portów morskich w basenie morza śródziemnego. Odgrywa kluczową rolę w całym regionie.

„Port południowego wiatru czyli po maltańsku Marsaxlokk to wioska, położona w południowo-zachodniej części wyspy. Rozciągająca się wzdłuż brzegów jednej z większych zatok Malty.

To właśnie tutaj w 1565 roku pierwszy raz starły się ze sobą wojska zakonu i armia turecka, a w 1898 wylądowały wojska francuskie, które przez dwa lata okupowały Maltę.

Dziś Marsaxlokk to spokojna wioska, a także chyba największy na wyspie wciąż wykorzystywany port rybacki. Jeśli przyjedziemy tu w niedzielę rano to trafimy na odbywający się co tydzień targ, na którym można kupić świeże ryby, owoce, warzywa, a także wiele mniej lub bardziej przydatnych nam rzeczy. Zaś po skończeniu zakupów usiąść w jednej z kafejek i siedząc w cieniu parasoli, popijając piwo, czy kawę oglądać leniwie poruszające się na wodzie tradycyjne, kolorowe maltańskie łódki Luzzu i Kajjik.”¹⁵

15 P. Choiński, *Marsaxlokk*, www.moja-malta.pl, (02.05.2009r.)

6. Długość pobytu

Wykres - długość pobytu wg celu wyjazdu

Źródło: www.malta.com.mt

Najdłużej na Malcie osiadają osoby, które przyjechały w celu wypoczynkowo-zarobkowym lub wypoczynkowo- szkoleniowym co ma odzwierciedlenie w kolumnie „other”. Średnio 8 dni to długość pobytu wypoczynkowego a 5 biznesowego. Można się również spotkać z tym, iż bogatsi obywatele Europy wybierają się na Maltę w celu urządzenia sobie okolicznościowych przyjęć np. urodzin czy ślubu.

Tabela 7 - średnia długość pobytu ogółem

Źródło: www.nso.gov.mt

Malta jest krajem, do którego przybywa się najczęściej na więcej niż 7 dni. Ma to odzwierciedlenie w wyspiarskim charakterze i dostępności komunikacyjnej. Wyjazdy krótsze, w szczególności weekendowe są nieopłacalne. Nie dotyczy to tylko turystyki biznesowej.

Tabela 8 - długość pobytu z podziałem na klasy hoteli

Źródło: www.nso.gov.mt

Goście zagraniczni przyjeżdżając na Maltę najdłużej zostawali w hotelach o standardzie 3- gwiazdkowym, a najkrócej w hotelach o standardzie 5- gwiazdkowym. Fakt ten wynika z ceny jaką należy zapłacić za miejsce w obiekcie o najwyższej kategorii. W takich obiektach ceny najczęściej zaczynają się od kwoty 100euro/noc. Wobec tego większość gości zostaje w hotelach o niższym aczkolwiek również dobrym standardzie.

7. Preferowane miejsca zakwaterowania

Tabela 9 - miejsce zakwaterowania

Źródło: www.nso.gov.mt

Najczęstszym typem zakwaterowania wybieranym przez turystów przebywających na Malcie są hotele 4 – oraz 5 – gwiazdkowe. Całkiem pokaźny udział w sektorze turystycznym odgrywają hotele najwyższej klasy. Obiekty hotelarskie niższej kategorii, a także kwatery prywatne oraz apartamenty nie odgrywają aż tak znaczącej roli.

Wykres - typ zakwaterowania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.nso.gov.pl

Tabela 10 - wydatki wg krajów
2006 2007 2008

Źródło: www.nso.gov.pl

8. Dochody z turystyki

Tabela 11 - wydatki per capita

Źródło: www.nso.gov.mt

Wpływy z turystyki stanowią prawie $\frac{1}{4}$ dochodu narodowego brutto i są lwią częścią maltańskiego budżetu. W 2008 roku największą ilość pieniędzy na Malcie zostawili obywatele Wielkiej Brytanii a nieco ponad połowę więcej niż Brytyjczycy

zostawili Niemcy. Jest to odzwierciedleniem liczby przyjazdów z tych krajów. Podobnie jak w rankingu najczęściej odwiedzających kolejne miejsca zajmują Włosi oraz Francuzi.

Nieco odmiennie przedstawia się sprawa z średnimi wydatkami na osobę. W tym zakresie zdecydowanie przodują Rosjanie przed Irlandczykami i Szwajcarami. Trzeba zauważyć, że ilość przyjazdów nie ma znaczącego wpływu na ten wskaźnik.

Zdecydowanie największe wpływy pochodzą od tych turystów, którzy wykupili wyjazdy pakietowe. Wyjazdy indywidualne na Malte są bardzo popularne wśród Libijczyków, którzy w ten sposób wydają prawie ośmiokrotnie więcej środków finansowych niż w przypadku wyjazdów zorganizowanych. Główny trend w wydatkach obcokrajowców jest taki, że duża część środków finansowych przeznaczana jest na jedzenie i napoje. W szczególności na napoje jako, że warunki atmosferyczne panujące na wyspie zmuszają do częstego picia oraz Malta jest znana jako producent świetnej klasy win Marsovin. Duńczycy jako koneserzy oryginalnej i nietypowej kuchni są narodem, który przeznacza najwięcej środków finansowych w tej dziedzinie. Włosi i Francuzi płacą

najwięcej za warunki zakwaterowania. Obywatele Niemiec inwestują najwięcej ze wszystkich przyjezdnych w rekreację. Natomiast zakupy pamiątek to specjalność obywateli Wielkiej Brytanii.

9. Rynek Malty jako część regionu Europa Południowa-Śródziemnomorska wg klasyfikacji UNWTO

Tabela 12 - przyjazdy turystów zagranicznych do krajów europejskich

Źródło: www.intur.com.pl

Całkowita ilość przyjazdów turystycznych do subregionu Europa Południowa-Śródziemnomorska w 2007 roku wyniosły 176050 tys. Z tego na Malta została wybrana jako cel podróży 1244 tys. razy, co stanowi 0,7 % w skali całego regionu.

Tabela 13 - wpływy z turystyki międzynarodowej w Europie (w mln USD)

Źródło: www.intur.com.pl

Wpływy Malty turystyki szacowane były w 2007 roku na 0,919 mln USD co stanowi 0,55% w skali subregionu. To oznacza prawie 64% wzrost w stosunku do roku 2000 kiedy to wpływy te wynosiły 0,587 mln USD.

III. Malta jako rynek emisji turystycznej

Aktywność turystyczna Maltańczyków jest obserwowana dopiero od jakiegoś czasu. Kiedy kraj ten był jeszcze kolonią brytyjską jedynymi osobami spędzającymi wakacje poza granicami kraju byli bardzo bogaci Maltańczycy. Byli to głównie lekarze, prawnicy i biznesmeni. Dla większości maltańczyków większe znaczenie miała turystyka krajowa czyli podróże na Gozo czy Comino. Ta sytuacja zmieniła się wraz z podjęciem działań rządowych zmierzających do rozwoju turystyki na Malcie. Teraz coraz więcej

maltańczyków spędza wakacje poza granicami kraju a trend ten powiększa się z roku na rok. Szacowana liczba podróżujących za granicę wynosi około 247 tys. osób.

1.Główne kierunki wyjazdów

Tabela 14 - wyjazdy zagraniczne oraz wydatki z tego tytułu

Źródło: www.nso.gov.pl

W 2007 roku wyjechało z Malty w celach turystycznych o 43,6tys. maltańczyków więcej niż roku 2004. To daje wzrost w wysokości 17.9%.

Wydatki turystyczne w związku z wyjazdami zagranicznymi w 2008 roku wyniosły 271,8 mln euro czyli o 66,1 mln więcej niż w roku 2004. Jest to prawie 25% wzrost.

Tabela 15 - wyjazdy i główne destynacje na przykładzie czerwca 2008¹⁶

Źródło: www.maltairport.com

Wykres - wyloty z lotniska Malta- Luqa wg krajów docelowych(lipiec 2008)

Źródło: www.maltairport.com

Jak można zauważyć na przykładzie miesiąca czerwca 2008 najczęściej jest lotów do Wielkiej Brytanii. Co przekłada się za ulubiona miejsce spędzania wakacji przez Maltańczyków.

Wykres - wyjazdy turystyczne Maltańczyków wg kraju docelowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.maltairport.com

Jako cel wyjazdów turystycznych Maltańczycy najczęściej wybierają Wielką Brytanię. Jest to spowodowane przeszłością kolonialną oraz względami językowymi. Maltańczyki świetnie znają język angielski i znają angielską kulturę przez co łatwiej jest im się przystosować do tamtejszego życia. Jest to zależność dwukierunkowa i dotyczy również mieszkańców wysp brytyjskich. Niewielki wzrost wylotów i przylotów w kierunku Malty wykazały porty lotnicze Heathrow (2,8%) i Birmingham (1,2%). W 2005 roku lotnisko Gatwick zanotowało natomiast spadek turystów udających się w kierunku Malty o 3,6%.

16 www.maltairport.com

Kolejną ważnym kierunkiem wyjazdów są Włochy co ma swoje źródło głównie w bliskości kraju. Z Włoch na Maltę można dostać się zarówno drogą powietrzną jak i morską. Promy pływające na Maltę wypływają min. Z takich portów jak: Salerno i Genoa w kontynentalnej części kraju oraz Catania oraz Pozallo na Sycyli. Szukając połączeń z Włoch na Maltę należy zwrócić uwagę na trasę ponieważ wiele promów kursuje drogą okrężną przez Tunis.

Trzecie miejsce w przedstawionym rankingu zajmuje Tunezja. Jest to kraj leżący niecałe 300km od wybrzeży Malty. Podobny klimat i zwyczaje sprzyjają wyjazdom Maltańczyków w tym kierunku. Tanie bilety lotnicze oraz hotele w Tunezji zachęcają obywateli Malty to odwiedzić.

Tabela 16 - wyjazdy z Malty (styczeń- czerwiec)

Źródło: www.nso.gov.mt

2. Środki transportu

Wykres - wyjazdy wg środka lokomocji (w tys. os.)

Zdecydowanie większe znaczenie niż droga morską ma transport drogą powietrzną. Różnica wynosi 79,79 tys. osób.

Wykres - wyjazdy wg wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.nso.gov.mt

Spośród wszystkich obywateli Malty w turystyce najchętniej uczestniczą osoby w średnim wieku. Najmłodsza i najstarsza część społeczeństwa nie jest tak chętna do odbywania podróży poza granice kraju jak ludzie w wieku 25- 64 lat.

IV. Znaczenie rynku turystycznego Malty dla Polski

1. Przyjazdy do poszczególnych województw

Wykres - przyjazdy z Malty do Polski wg województwa

Źródło: www.stat.gov.pl

Polska dla Maltańczyków nie jawi się kraj atrakcyjny turystycznie. W 2007 roku Polskę odwiedziło zaledwie 0,9 tys. turystów z Malty. Wśród nich przeważają turyści biznesowi oraz podróżujący w celu krajoznawczym. Miejscami najczęściej odwiedzanymi przez Maltańczyków była Warszawa, Kraków i Zakopane. Turyści biznesowi przyjeżdżali głównie do Warszawy, Krakowa, Katowic i Poznania czyli w miejsca skupia się turystyka konferencyjna oraz odbywają się targi. Z wykresu widać, że wśród mieszkańców Malty Małopolska a w szczególności jej stolica Kraków jawi się jako miejsce najbardziej atrakcyjne. Taki trend jest również związany z połączeniami lotniczymi. Do Krakowa z Malty można dolecieć przez Frankfurt lub Monachium. Czas takiej podróży wraz z

przesiadkami mieści się w 5 godzinach. Natomiast można również dolecieć z Malty bezpośrednio do Warszawy. W ciągu tygodnia latają dwa samoloty na tej trasie, dzieje się tak w środy i soboty. W 2006 roku nastąpił duży spadek przyjazdów do Małopolski jednakże kolejny rok był już znacznie lepszy i o 100 turystów więcej odwiedziło Małopolskę.

2. Przyjazdy do Polski z krajów nowej UE

Tabela 17- przyjazdy cudzoziemców do Polski w latach 2005- 2007 wg krajów

Źródło: www.intur.com.pl

Przyjazdy podróżnych z Malty do Polski na tle innych krajów nie wyglądają okazale. Są najmniejsze spośród wszystkich krajów Unii Europejskiej i jest to 698 osób dla roku 2007 z czego 353 osoby odwiedziły Małopolskę. Okazuje się również, że z roku na rok jest ich coraz mniej. Maltańczycy zwykle nie są dobrze poinformowani o możliwości uprawiania turystyki w krajach Europy Środkowo- Wschodniej takich jak Polska. Dla nich

o wiele większym uznaniem cieszą się kraje śródziemnomorskie oraz oczywiście Wyspy Brytyjskie. Jednakże patrząc na liczebność całego narodu maltańskiego nie można oczekiwać, iż ogromne rzesze turystów z tego kraju będą przyjeżdżać do Polski. Nasz kraj jest dla przeciętnego mieszkańca Malty równie egzotyczny jak dla Polaka Malta.

3. Ramy prawno- traktatowe współpracy

Ogólne ramy prawno- traktatowe dla współpracy gospodarczej i wymiany handlowej między Polską a Malcią wyznaczają następujące umowy:

1. Traktat Akcesyjny z 16.04.2003r.
2. Umowa w sprawie unikania podwójnego opodatkowania i zapobiegania uchylaniu się od opodatkowania w zakresie podatków od dochodów, sporządzona w La Valetta dnia 7 stycznia 1994 r. (weszła w życie dnia 24 listopada 1994 r.) ([Dz.U. z 1995 r. nr 49, poz. 256](#)).
3. Umowa międzyrządowa w sprawie współpracy gospodarczej, handlu i żeglugi z dnia 21 października 1977r.
4. Umowa o współpracy kulturalnej i naukowej, sporządzona w La Valetta dnia 11 grudnia 1990 r. (weszła w życie dnia 23 grudnia 1992 r.).

4. Obroty handlowe Polski z Malta

„Malta jest najmniejszym partnerem handlowym Polski w UE, z niewielkim udziałem w obrotach ogółem. W 2008 roku wartość polsko-maltańskiej wymiany handlowej wyniosła 49,9 mln EUR (wzrost o prawie 50%). Odnotowano ujemne saldo obrotów handlowych, ze względu na bardzo wysoka dynamikę importu z Malty - ponad 68%. Dominującą pozycję w polskim eksporcie na rynek maltański w 2008 roku stanowiły: wyroby przemysłu elektromaszynowego- ponad 23%, artykuły rolnospożywcze, zwierzęta żywe, pojazdy i jednostki pływające, produkty przemysłu chemicznego oraz wyroby z metali nieszlachetnych. Znacznie zwiększyliśmy eksport pojazdów, jednostek pływających i wyrobów z metali nieszlachetnych. Wśród towarów, które Polska importuje z Malty znajdują się przede wszystkim wyroby przemysłu chemicznego (prawie 68% importu), wyroby przemysłu elektromaszynowego, tworzywa sztuczne i wyroby z nich, kauczuk oraz materiały i wyroby włókiennicze. Malta zainteresowana jest inwestycjami związanymi z Euro 2012 w Polsce, inwestycjami w branży turystycznej (grupa hotelowa Corinthia), jak również współpracą w branży IT i

farmaceutycznej. Maltańczycy promują także swoją ofertę edukacyjną, w zakresie turystyki wypoczynkowej oraz sektory usług finansowych i gier hazardowych.”¹⁷

Zakończenie

Malta to kraj pełen piękna i bogactwa historii. Ma olbrzymie szanse na dalszy rozwój oraz na uzyskiwanie coraz większych wpływów z sektora turystyki. Jednym z ważniejszych czynników może być obszerniejsza promocja kraju poza jego granicami. Co prawda jest to kraj suchy, bez lasów i ubogi we wszelką roślinność to ta odmienność jest sama w sobie bardzo atrakcyjna. Malta jest krajem bardzo przyjaznym dla turystów. Dochody z tytułu turystyki stanowią lwią część ogólnych dochodów kraju i mieszkańcy bardzo dobrze zdają sobie z tego sprawę wobec tego szanują każdego gościa, który odwiedza ich wyspę. Analizując rynek recepcyjny Malty można zaobserwować, że ilość przyjazdów wzrasta razem z wszystkimi wpływami jakie przynosi turystyka. Istnieje bardzo silna potrzeba promocji Malty jako kraju atrakcyjnego turystycznie, ponieważ jak dotąd w świadomości wielu tak niestety nie jest. Rynek emisyjny Malty w opracowaniach statystycznych zostało potraktowany bardzo ogólnie i powierzchownie dlatego też ciężko określić dokładny profil wyjeżdżającego Maltańczyka. Są to bardzo istotne informacje pomagające poznać turystów zarówno rezydentów jak i nierezydentów. Warto przedstawić takie informacje aby przedsiębiorstwa turystyczne mogły czerpać wiadomości które pomogą im w innowacyjnym myśleniu, prowadzącym do promocji i większego sukcesu Malty na europejskim i światowym rynku turystycznym.

¹⁷ www.mg.gov.pl

Bibliografia

1. Kruczek Z., Sacha S., *Europa. Geografia Turystyczna*, Proksenia, Kraków 2003
2. Praca zbiorowa pod red. J. Warszyńskiej, *Geografia Turystyczna*, PWN, Warszawa 2001
3. Aleziak W., *Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku*, Albis, Kraków 2000
4. www.unwto.org
5. www.stat.gov.pl
6. www.ec.europa.eu/eurostat
7. www.nso.gov.nt
8. www.mta.com.mt
9. www.maltairport.com
10. www.heritagemalta.com
11. www.visitmalta.com
12. www.traveligo.pl
13. www.turystyka.gazeta.pl

Spis tabel

1. Tabela 1. Średnie roczne temperatury wg miesięcy.....	7
2. Tabela 2. Opady deszczu.....	7
3. Tabela 3. Ruch lotniczy wg najważniejszych krajów.....	11
4. Tabela 4. Przyjazdy w latach 1980- 2005.....	18
5. Tabela 5. Profile turystów18 przyjeżdżających w okresie styczeń –maj 2008.....	19
6. Tabela 6. Przyjazdy wg kraju pochodzenia.....	20
7. Tabela 7. Średnia długość pobytu ogółem.....	25
8. Tabela 8. Długość pobytu z podziałem na klasy hoteli.....	25
9. Tabela 9. Miejsce zakwaterowania.....	26
10. Tabela 10. Wydatki wg krajów.....	27
11. Tabela 11. Wydatki per capita.....	27
12. Tabela 12. Przyjazdy turystów zagranicznych do krajów europejskich.....	28
13. Tabela 13. Wpływy z turystyki międzynarodowej w Europie (w mln USD).....	29
14. Tabela 14. Wyjazdy zagraniczne oraz wydatki z tego tytułu.....	30
15. Tabela 15. Wyjazdy i główne destynacje na przykładzie czerwca 2008.....	30
16. Tabela 16. Wyjazdy z Malty (styczeń- czerwiec).....	32
17. Tabela 17. Przyjazdy cudzoziemców do Polski w latach 2005- 2007 wg krajów.....	35

Spis wykresów

1. Wykres 1. Skład PKB kraju.....	8
2. Wykres 2. Ruch lotniczy wg regionów.....	11
3. Wykres 3. Przyjazdy turystów wg kraju pochodzenia w 2007 roku.....	20
4. Wykres 4. Motywy przyjazdów.....	21
5. Wykres 5. Przyjazdy wg miesięcy.....	22
6. Wykres 6. Miejsca najczęściej odwiedzane.....	22
7. Wykres 7. Preferowany środek transportu.....	23
8. Wykres 8. Długość pobytu z podziałem na klasy hoteli.....	24
9. Wykres 9. Typ zakwaterowania.....	26
10. Wykres 10. Wyloty z lotniska Malta- Luqa wg krajów docelowych(lipiec 2008).....	31
11. Wykres 11. Wyjazdy turystyczne Maltańczyków wg kraju docelowego.....	31
12. Wykres 12. Wyjazdy wg środka lokomocji (w tys. os.).....	33
13. Wykres 13. Wyjazdy wg wieku.....	33
14. Wykres 14. Przyjazdy z Malty do Polski wg województwa.....	34

Wyrażam zgodę na opublikowanie wykonanego przeze mnie projektu na stronie AWF Kraków. Oświadczam, że został on wykonany zgodnie z obowiązującymi zasadami i nie narusza niczyich praw autorskich.